(טז) רֻבּוֹ, (לח) פָּסוּל. וְאִם עַל חָטְמוֹ, (לט) אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא, פָּסוּל. [*] וְחָטְמוֹ הַיְנוּ * מִמָּקוֹם שֶׁמַּתְחִיל לְהִתְקַצֵּר וּלְהִתְחַדֵּד כְּלַפֵּי רֹאשׁוֹ: י פ יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהָא דְּבִשְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת פָּסוּל, הַיְנוּ דַּוְקָא כְּשֶׁנִּתְפַּשֵּׁט הַנִּמּוּר בְּרֻבּוֹ, אַף עַל פִּי (מ) שֶׁבְּשֶׁטַח (יז) הַחֲבַרְבּוּרוֹת הוּא מִעוּט. אֲבָל בְּמִעוּטוֹ, כְּגוֹן (מא) * שֶׁכֻּלָּם (יח) מִצַּד אֶחָד שֶׁל אֶתְרוֹג, כָּשֵׁר. צ וְיֵשׁ פּוֹסְלִים (מב) אֲפִלּוּ בְּמִעוּטוֹ שֶׁל צַד אֶחָד: יא (מג) * אִם הוּא מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה בְּמָקוֹם אֶחָד, (מד) ק יֵשׁ מַכְשִׁירִים (יט) [יט] ר וְיֵשׁ פּוֹסְלִים: יב ר* מֵחָטְמוֹ וְאֵילָךְ, דְּהַיְנוּ * מִמָּקוֹם שֶׁמַּתְחִיל לְשַׁפֵּעַ עַד הַפִּטְמָא, פּוֹסֵל (כ) חֲזָזִית (מה) וְכָל * שִׁנּוּי (כא) [כא] מַרְאֶה

פ טוּר בְּשֵׁם הָרַאֲבַ״ד (תמים דעים סי׳ רלב) וְהָרֹא״ש (פ״ג סי׳ יט) וְכֵן כָּתַב הָרִיבָ״ש (סי׳ קלט). צ שָׁם בְּשֵׁם (אָחִיו רַבֵּנוּ יְחִיאֵל) [הָרִי״ץ גִּיאוּת]. ק שָׁם בְּשֵׁם (הָרַאֲבַ״ד) [אָחִיו רַבֵּנוּ יְחִיאֵל]. ר שָׁם בְּשֵׁם הָרַאֲבַ״ד (שם). ר* מֵימְרָא דְּרָבָא שָׁם (לה:) וּכְפֵרוּשׁ רַשִׁ״י שָׁם (ד״ה ובחוטמו).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ט [בשו״ע] וְחָטְמוֹ הַיְנוּ מִמָּקוֹם כו׳. וְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה ומחוטמו) שֶׁהֵבִיא לְשׁוֹן רַשִׁ״י (לה: ד״ה ובחוטמו) שֶׁכָּתַב וּבְחָטְמוֹ בָּעֳבִי גָּבְהוֹ שֶׁמְּשַׁפֵּעַ מִשָּׁם כו׳, וְגַם הֵבִיא לְשׁוֹן הָרֹא״ש (פ״ג סי׳ כ), וּבְסוֹף דְּבָרָיו כָּתַב כָּל לְשׁוֹנוֹת בְּפֵרוּשׁ דִּבְרֵי הָרֹא״ש מַה שֶּׁכָּתַב וְכֵן עַמָּא דָּבַר אִם הַמִּנְהָג גַּם בָּעֳבִי גָּבְהוֹ עַצְמוֹ לִפְסֹל אוֹ הַמִּנְהָג דַּוְקָא מֵעֳבִי גָּבְהוֹ וּלְמַעְלָה וְאֵין עֳבִי גָּבְהוֹ בִּכְלָל, עַיֵּן שָׁם. וּבִלְשׁוֹן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ שֶׁכָּתַב מִמָּקוֹם שֶׁמַּתְחִיל כו׳ וְכֵן לְקַמָּן סָעִיף י״ב מִמָּקוֹם שֶׁמַּתְחִיל לְשַׁפֵּעַ כו׳ מַשְׁמַע קְצָת דְּלִשָּׁנָא בָּתְרָא עִקָּר דְּאֵין עֳבִי גָּבְהוֹ בִּכְלָל. (אף) [אַך] בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״ו) כָּתַב בְּשֵׁם מוֹרוֹ הָרַב זַ״ל דְּעֹבִי גָּבְהוֹ בִּכְלָל הַפְּסוּל לִפְסֹל חֲזָזִית בְּכָל שֶׁהוּא עַיֵּן שָׁם. וְאֶפְשָׁר דְּגַם בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ מַה שֶּׁכָּתַב מִמָּקוֹם שֶׁמַּתְחִיל כו׳, וְגַם הַמָּקוֹם בִּכְלָל, דְּכֵיוָן דְּסָתַם, נָקְטִינַן לְחֻמְרָא. וּקְצָת מִסְתַּבֵּר כֵּן, דְּזִיל בָּתַר טַעְמָא, שֶׁבְּחָטְמוֹ נִרְאֶה לָעֵינַיִם יוֹתֵר, וְאִם כֵּן בָּעֳבִי גָּבְהוֹ גַּם כֵּן לֹא גָּרַע מֵהַשִּׁפּוּעַ, שֶׁגַּם שָׁם נִרְאֶה לָעֵינַיִם לְהָדְיָא. וּמִכָּל מָקוֹם אֶפְשָׁר בִּשְׁעַת הַדְּחָק יֵשׁ לְהָקֵל בִּשְׁאָר יָמִים: **יא [יט] וְיֵשׁ פּוֹסְלִים.** עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יח) שֶׁכָּתַב שֶׁנִּרְאֶה לְהָדְיָא לְרֹב בְּנֵי אָדָם וּבְאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק כד) כָּתַב בְּשֵׁם הַמַּבִּי״ט (ח״ג סי׳ מט) שֶׁאִם אֵין נִרְאֶה לָעַיִן מֵחֲמַת דַּקּוּתוֹ וְצָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל אֵין זֶה כָּל שֶׁהוּא שֶׁפּוֹסֵל עַיֵּן שָׁם וּבִפְרִי מְגָדִים (א״א ס״ק יח) בַּאֵר יוֹתֵר דְּכֵיוָן דְּחָטְמוֹ הַטַּעַם שֶׁשָּׁם אָדָם רוֹאֶה יוֹתֵר מִבִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁצָּרִיךְ עִיּוּן וְהִסְתַּכְּלוּת וּמֵרָחוֹק אֵין נִרְאֶה אַף בְּחָטְמוֹ אֵינוֹ פּוֹסֵל עַיֵּן שָׁם: **יב [כא] מַרְאֶה.** עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב וְעַיֵּן בְּשׁוּ״ת פְּנֵי אַרְיֵה סִימָן ה׳ שֶׁאוֹתָן אֶתְרוֹגִים הַמְּצוּיִים אֶצְלֵנוּ לִפְעָמִים נִמְצָא בָּהֶם מַרְאֶה אָדֹם כְּדָם

בַּאֵר הֵיטֵב

הָעֹקֶץ הַיְנוּ בְּנִטַּל וְאֵינוֹ בָּעוֹלָם וְאִי אֶפְשָׁר לְחַבְּרוֹ אֲבָל אִם אֶפְשָׁר לְחַבְּרוֹ עַל יְדֵי מַחַט אוֹ כַּיּוֹצֵא בּוֹ וְאֵינוֹ נִכָּר מֻתָּר לִטְּלוֹ בְּיוֹם שֵׁנִי וּלְבָרֵךְ אַךְ בְּיוֹם רִאשׁוֹן יֵשׁ לְהַחְמִיר עַיֵּן שָׁם: **ט (טז) רֻבּוֹ.** מִדְּסָתַם מַשְׁמַע דִּסְבִירָא לֵהּ רֻבּוֹ מִשְּׁנֵי צְדָדִין כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַטּוּר: **י (יז) הַחֲבַרְבּוּרוֹת.** פֵּרוּשׁ שֶׁמְּקוֹם הַחֲבַרְבּוּרוֹת עַצְמָם הוּא הַמִּעוּט: **(יח) מִצַּד אֶחָד.** וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יג) מַשְׁמַע דְּאִם נִתְפַּשֵּׁט מֵהֶם לַצַּד הַשֵּׁנִי מִקְּרֵי רֹב דְּהָוֵי רֹב הֶקֵּפוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רֻבּוֹ שֶׁל כָּל הָאֶתְרוֹג עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ: **יא (יט) וְיֵשׁ פּוֹסְלִים.** וְקָשֶׁה לָמָּה כָּתַב בְּסָעִיף י׳ דְּאִם כֻּלָּם בְּצַד אֶחָד כָּשֵׁר הָא הָוֵי לֵהּ מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם מַיְרֵי שֶׁאֵינוֹ מֶחֱצָה שֶׁל כָּל הָאֶתְרוֹג רַק שֶׁל הֶקֵּפוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל וְלָכֵן כָּשֵׁר. מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טו): **יב (כ) חֲזָזִית.** כְּמִין שְׁתֵּי אֲבַעְבּוּעוֹת לְפָחוֹת, וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ נִרְאִים לָעַיִן כְּשֶׁאֹחֲזוֹ בְּיָדוֹ, מַבִּי״ט (ח״ג ס׳ מט) כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טז): **(כא) מַרְאֶה.** וְדַוְקָא כְּשֶׁנִּרְאֶה

בֵּאוּר הֲלָכָה

שֶׁהוּא שָׁם בְּוַדַּאי אֲפִלּוּ בְּצַד אֶחָד:

* **מִמָּקוֹם שֶׁמַּתְחִיל לְהִתְקַצֵּר וְכוּ׳.** עַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה ומחוטמו) דְּדַעַת הָרַמְבַּ״ם (פ״ח ה״ז) וְהָרִי״ץ גִּיאוּת דְּחָטְמוֹ הַיְנוּ לְמַעְלָה קָרוֹב לַשּׁוֹשַׁנְתָּא אֲבָל בַּטּוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ סָתְמוּ כְּדַעַת הָרֹא״ש (פ״ג סי׳ כ) דְּהַשִּׁפּוּעַ קָרוּי חֹטֶם וּמְצַדֵּד בְּרֹא״ש דְּכֵן הוּא גַּם כֵּן דַּעַת הָרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל (לה:) וְהָרִי״ף (יז:) וְלָכֵן כָּתַב הַטּוּר מִמָּקוֹם שֶׁמַּתְחִיל לְשַׁפֵּעַ וְכֵן גַּם כֵּן כַּוָּנַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ. וְהִנֵּה לִכְאוֹרָה הָיָה נִרְאֶה לוֹמַר דְּהוּא מֵחֲצִי הָאֶתְרוֹג וּלְמַעְלָה אֲבָל בֶּאֱמֶת זֶה אֵינוֹ דְּאִם כֵּן אִם הַחֲזָזִית מִתְפַּשֵּׁט עַל רֻבּוֹ שֶׁל הָאֶתְרוֹג מִמֵּילָא הוּא עַל חָטְמוֹ גַּם כֵּן וּבִפְרָט לְדַעַת רַשִׁ״י (לה: ד״ה ובחוטמו) שֶׁכָּתַב דְּעֹבִי גָּבְהוֹ שֶׁל הָאֶתְרוֹג הוּא נִקְרָא חֹטֶם אִם כֵּן אִם הַחֲזָזִית מִתְפַּשֵּׁט עַל רֻבּוֹ הֲרֵי חָטְמוֹ בִּכְלָל וּבַגְּמָרָא (לה:) וְכֵן בַּפּוֹסְקִים מוּכָח דִּתְרֵי מִלֵּי נִינְהוּ [וּבְיוֹתֵר יִקְשֶׁה עַל הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ דְּהָא דִּבְרֻבּוֹ פָּסוּל דַּוְקָא אִם הוּא מִשְּׁנֵי צְדָדִים וְלֹא מִצַּד אֶחָד וְלָמָּה לֹא נִפְסָל בְּכָל גַּוְנֵי מִטַּעַם דְּהוּא עַל חָטְמוֹ] **וְעַל כָּרְחָךְ אָנוּ צְרִיכִין לוֹמַר דִּלְכֻלֵּי עָלְמָא מַתְחִיל הַחֹטֶם בָּאֶתְרוֹג אַחַר שִׁעוּר רֻבּוֹ שֶׁל הָאֶתְרוֹג וְלֹא קֹדֶם. וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה** (ד״ה וחוטמו) **דְּמַצְרִיךְ לָחֹשׁ גַּם לְדַעַת רַשִׁ״י בְּאִם מִתְרְמֵי הַחֲזָזִית בִּמְקוֹם גָּבְהוֹ לְבַד וְדוֹחֵק אֶת עַצְמוֹ דְּגַם כַּוָּנַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ הוּא כֵּן, וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי לְשׁוֹן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ לֹא מַשְׁמַע כֵּן וְכֵן בַּלְּבוּשׁ** (סי״ב) **מוּכָח בְּהָדְיָא דְּכַוָּנַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ הוּא עַל הַשִּׁפּוּעַ לְבַד וְלֹא עַל מְקוֹם גָּבְהוֹ** [שֶׁהֶעְתִּיק טַעְמוֹ דְּרַשִׁ״י וְהִשְׁמִיט תֵּבַת עֳבִי גָּבְהוֹ], **וְעַל כָּל פָּנִים בִּמְקוֹם הַדְּחָק בְּוַדַּאי יֵשׁ לְהָקֵל גַּם בְּיוֹם רִאשׁוֹן וּלְבָרֵךְ עָלָיו:**

י * שֶׁכֻּלָּם מִצַּד אֶחָד שֶׁל אֶתְרוֹג וְכוּ׳. עַיֵּן בְּבֵית מֵאִיר שֶׁמְּצַדֵּד דַּאֲפִלּוּ הָיָה יוֹתֵר מִשְּׁלֹשָׁה חֲזָזִית כָּשֵׁר בָּזֶה כֵּיוָן שֶׁעַל כָּל פָּנִים הֵם מִעוּטוֹ שֶׁל כָּל הָאֶתְרוֹג **אַךְ לְפִי מַה שֶּׁמְּסַיֵּם לְבַסּוֹף אֵין הַדָּבָר בָּרוּר בְּיָדוֹ כָּל כָּךְ עַיֵּן שָׁם. וּמִיּוֹם רִאשׁוֹן וְאֵילָךְ בְּוַדַּאי יֵשׁ לְהָקֵל בָּזֶה:**

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(מג) רֹב כָּל שֶׁטַח הָאֶתְרוֹג מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים: **(לח) פָּסוּל.** דְּאֵינוֹ (מג) הָדָר: **(לט) אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא פָּסוּל.** שֶׁנִּרְאֶה (מד) שָׁם לָעֵינַיִם יוֹתֵר מִשְּׁאָר מְקוֹמוֹת שֶׁבּוֹ, שֶׁבְּאוֹתוֹ שִׁפּוּעַ אָדָם נוֹתֵן עֵינָיו: **י (מ) שֶׁבְּשֶׁטַח הַחֲבַרְבּוּרוֹת וְכוּ׳.** פֵּרוּשׁ שֶׁמְּקוֹם הַחֲבַרְבּוּרוֹת עַצְמָם הִיא הַמִּעוּט: **(מא) שֶׁכֻּלָּם מִצַּד אֶחָד.** מַשְׁמַע דְּאִם נִתְפַּשֵּׁט מֵהֶם גַּם לַצַּד הַשֵּׁנִי, (מה) מִקְּרֵי רֻבּוֹ דְּהָוֵי רֹב הֶקֵּפוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רֻבּוֹ שֶׁל כָּל הָאֶתְרוֹג [מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יג)]: **(מב) אֲפִלּוּ בְּמִעוּטוֹ.** א]הַלְּבוּשׁ וְאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יט) פָּסְקוּ כַּדֵּעָה הָרִאשׁוֹנָה, וְכֵן מַשְׁמַע גַּם בִּפְרִי מְגָדִים (א״א ס״ק טו) שֶׁאֵין פָּסוּל עַד שֶׁיִּתְפַּשֵּׁט בְּרֻבּוֹ. מִיהוּ אִם נִתְפַּשֵּׁט גַּם לַצַּד הַשֵּׁנִי שֶׁל הָאֶתְרוֹג כְּבָר בֵּאַרְנוּ בְּסַ״ק הַקּוֹדֵם דְּמִקְּרֵי רֻבּוֹ בָּזֶה לְכֻלֵּי עָלְמָא: **יא (מג) אִם הוּא מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה.** לֹא מַיְרֵי שֶׁהָיָה חֲצִי הָאֶתְרוֹג שֶׁל צַד אֶחָד מֵרֹאשׁוֹ עַד זְנָבוֹ, דְּהָא בְּרֹאשׁוֹ לְבַד פּוֹסֵל חֲזָזִית בְּמִעוּטוֹ וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף ט׳, (מו) אֶלָּא מַיְרֵי דְּהַמֶּחֱצָה הִיא כְּלַפֵּי הָעֹקֶץ בְּכָל הֶקֵּף הָאֶתְרוֹג: **(מד) יֵשׁ מַכְשִׁירִים.** סְבִירָא לְהוּ (מז) דְּאֶפְשָׁר לְצַמְצֵם. וְהַיֵּשׁ פּוֹסְלִים סְבִירָא לְהוּ דְּאִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם. וּלְדִינָא (מח) יֵשׁ לְהַחְמִיר כְּדֵעָה בָּתְרַיְתָא מִדְּנָקַט אוֹתָהּ הַמְחַבֵּר לְבַסּוֹף. וְעַיֵּן בִּפְרִי מְגָדִים (שם) שֶׁכָּתַב דְּלֹא סַגִּי אִם יִמָּצֵא רֹב בְּהֶכְשֵׁר עַל יְדֵי מְדִידָה, אֶלָּא צָרִיךְ שֶׁיֵּרָאֶה לָעֵינַיִם בְּלֹא מְדִידָה, וּבְבִכּוּרֵי יַעֲקֹב (ס״ק לא) חוֹלֵק עַל זֶה עַיֵּן שָׁם: **יב (מה) וְכָל שִׁנּוּי**

יא * אִם הוּא מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה וְכוּ׳ וְיֵשׁ פּוֹסְלִין. עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טו) שֶׁהִקְשָׁה דְּאִם כֵּן לָמָּה כָּתַב בְּסָעִיף י׳ דְּאִם כֻּלָּהּ בְּצַד אֶחָד כָּשֵׁר הָא הָוֵי לֵהּ מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה וּבְסֵפֶר בִּגְדֵי יֶשַׁע תֵּרֵץ בִּפְשִׁיטוּת דְּשָׁם מַיְרֵי שֶׁעוֹמְדִים בְּמִעוּטוֹ וְאֵינוֹ מַחֲזִיק מֶחֱצָה וְכָאן מַיְרֵי שֶׁמַּחֲזִיק מֶחֱצָה מְכֻוָּן מִכֹּחַ דְּאֶפְשָׁר לְצַמְצֵם עַיֵּן שָׁם:

יב * מִמָּקוֹם שֶׁמַּתְחִיל לְשַׁפֵּעַ עַד הַפִּטְמָא. וּפִטְמָא בִּכְלָל וְכִדְמוּכָח בְּבֵית יוֹסֵף (שם) דְּתָפַס לְחֻמְרָא כְּדַעַת הָרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל (שם) וְהָרִי״ף (שם) דְּשִׁפּוּעַ גַּם כֵּן בִּכְלָל חֹטֶם אֲבָל מִכָּל מָקוֹם לֹא הוֹצִיא מִכְּלָל זֶה שִׁיטַת הָרַמְבַּ״ם (שם) וְהָרִי״ץ גִּיאוּת דְּהַדַּד קָרוּי חֹטֶם וְכֵן מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הָרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל לְהַמְעַיֵּן בּוֹ וְכֵן כָּתַב בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּסוֹף הַסִּימָן (ד״ה ודע). (אָכֵן מַה שֶּׁכָּתַב דְּפִטְמָא מְבֹאָר בְּהַגָּהַת רַמָ״א סָעִיף ז׳ הִיא מַה שֶּׁקּוֹרִין שׁוֹשַׁנְתָּא שֶׁלֹּא בְּדִקְדּוּק כָּתַב דְּאָנוּ תּוֹפְסִין לְדִינָא דְּפִטְמָא הוּא הַדַּד שֶׁשּׁוֹשַׁנְתָּא עָלָיו וְלֹא הַשּׁוֹשַׁנְתָּא עַצְמוֹ וְאֶפְשָׁר שֶׁתָּפַס לְשׁוֹן הָרַמָ״א לְסִימָנָא בְּעָלְמָא מְקוֹם הַפִּטָּם וְכֵן מַשְׁמַע מִמַּה שֶׁסִּיֵּם רְאָיָה לִדְבָרָיו מִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ״ם):

* **שִׁנּוּי. מַשְׁמַע דַּוְקָא שִׁנּוּי מַרְאֶה וְלֹא שְׁאָרֵי פְּסוּלִים** וְכֵן כָּתַב רַבֵּנוּ יְרֻחָם (נתיב ח ח״ג) וְהָרֹא״ש (שם) **דְּלֹא כְּרַ״ן** (יז. ד״ה מתני׳ עלתה) **שֶׁפּוֹסֵל גַּם בְּנִסְדַּק כָּל שֶׁהוּא בְּחָטְמוֹ וּלְדִידֵהּ אִם נִסְדַּק בְּחָטְמוֹ פָּסוּל כָּל שִׁבְעָה דְּאֵין זֶה הָדָר וְהוּא הַדִּין כָּל פְּסוּלֵי אֶתְרוֹג** [מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יז)] וְהִנֵּה לְהָרַ״ן בֵּין נִסְדַּק בֵּין חָסֵר בֵּין נִקְלַף וְנִשְׁאַר גּוֹן הָאֶתְרוֹג הַכֹּל פָּסוּל בְּחָטְמוֹ בְּכָל שֶׁהוּא וּפָסוּל כָּל שִׁבְעָה וּמִיהוּ אֵין הֲלָכָה כֵּן אֶלָּא כַּדֵּעָה הָרִאשׁוֹנָה דְּרַק שִׁנּוּי מַרְאֶה וַחֲזָזִית פּוֹסְלִים בְּחָטְמוֹ בְּכָל שֶׁהוּא וְלֹא שְׁאָר פְּסוּלִים. **וּמִכָּל מָקוֹם בְּיָבֵשׁ כָּל שֶׁהוּא וְכֵן בִּשְׁאָר פְּסוּלֵי הָדָר דַּעַת הָאֵלִיָּה רַבָּה** (ס״ק כג) **לְהַחְמִיר כְּיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁהוּבָא בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ [בִּכּוּרֵי יַעֲקֹב** (ס״ק לג)], **אָכֵן לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הַגְּרָ״א** בְּסָעִיף ה׳ טַעַם הַדֵּעָה הָרִאשׁוֹנָה הַמַּתִּירִין בְּחָטְמוֹ בְּנִסְדַּק עַיֵּן שָׁם מִמֵּילָא לְפִי דַּעַת הַיֵּשׁ מַחְמִירִין שָׁם דְּאַף בְּרֻבּוֹ מִפְּסַל מִמֵּילָא בְּחָטְמוֹ בְּכָל שֶׁהוּא וְכֵן גַּם כֵּן דַּעַת הָרַמְבַּ״ן הוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף בְּסִימָן תרמ״ה (ד״ה ואם) וְעַל כֵּן **נִרְאֶה דְּיֵשׁ לְהַחְמִיר גַּם בְּנִסְדַּק בְּחָטְמוֹ אִם לֹא בִּמְקוֹם הַדְּחָק:**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(מג) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **(מג)** רֹא״ש (פ״ג סי׳ טו) וּשְׁאָרֵי פּוֹסְקִים: **(מד)** פּוֹסְקִים: **י (מה)** פֵּרוּשׁ דְּבָזֶה דְּהָאִסּוּר מִשּׁוּם מְנֻמָּר מִקְּרֵי רֹב הֶקֵּפוֹ לְחוּד גַּם כֵּן בְּשֵׁם רֻבּוֹ, אֲבָל בְּרֻבּוֹ בְּמָקוֹם אֶחָד לֹא מִקְּרֵי רֻבּוֹ רַק כְּשֶׁהָיָה רֹב כָּל שֶׁטַח הָאֶתְרוֹג וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף קָטָן ל״ז [פְּרִי מְגָדִים (א״א ס״ק יג) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים]: **יא (מו)** בִּכּוּרֵי יַעֲקֹב (ס״ק לא): **(מז)** מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יד) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **(מח)** הַטַּ״ז (ס״ק טז) וְאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק כא) וּפְרִי מְגָדִים (שם ס״ק טו):

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו״ע הרב (ס״כ) כתב שיש להחמיר כדעה האחרונה שאף במיעוט שטחו פסול בשנים ושלשה מקומות, ורק בשעת הדחק שאי אפשר למצוא אתרוג אחר יש לסמוך על הדעה הראשונה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת לוּלָב סִימָן תרמח

(מו) **בְּכָל שֶׁהוּא.** (מז) * ש**וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר דְּהוּא הַדִּין דְּיָבֵשׁ פּוֹסֵל** (מח) **שָׁם * בְּכָל שֶׁהוּא: יג** ת**חֲזָזִית הוּא כְּמוֹ** (כד) [כב] (מט) * **אֲבַעְבּוּעוֹת, וְיֵשׁ בּוֹ מַמָּשׁ שֶׁמְּקוֹמוֹ נִכָּר בְּמִשּׁוּשׁ שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ מֵהָאֶתְרוֹג. הַגָּה:** וְלָכֵן יֵשׁ לְהַכְשִׁיר אוֹתָן חֲזָזִית שֶׁקּוֹרִין בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז מוּ״ל, לְפִי שֶׁאֵינָן גְּבוֹהִים מִשְּׁאָר הָאֶתְרוֹג (מהרי״ל (הל׳ אתרוג)). **וְיֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב דְּיֵשׁ לְהַכְשִׁירָם מִטַּעַם** (נ) * **דְּנֶחְשָׁבִים מַרְאֵה אֶתְרוֹג, מֵאַחַר** (כג) [כג] **דִּרְגִילִים לִהְיוֹת הַרְבֵּה כָּךְ** (תרומת הדשן אמר). ת הָרֹא״ש שָׁם (פ״ג סי׳ טו) וּשְׁאָרֵי פּוֹסְקִים.

ש טוּר בְּשֵׁם הָרַאֲבַ״ד (תמים דעים סי׳ רלב), וְכֵן כָּתַב הָרַ״ן (יז: ד״ה אמר) וְאָרְחוֹת חַיִּים (סי׳ טז) בִּשְׁמוֹ וּבְשֵׁם הָרִיטְבָּ״א (לה: ד״ה אמר).

בַּאֵר הֵיטֵב

לְהֶדְיָא לְרֹב בְּנֵי אָדָם, מַבִּי״ט (ח״ג סי׳ מט). וְדַוְקָא שֶׁנִּשְׁתַּנָּה לְמַרְאֶה פְּסוּלָה אֲבָל נִשְׁתַּנָּה לְמַרְאֶה כְּשֵׁרָה כָּשֵׁר, בַּ״ח (ס״ז) וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יז): **יג (כד) אֲבַעְבּוּעוֹת.** וְדַוְקָא כְּשֶׁהוּא נוֹלַד מֵעַצְמוּת הָאֶתְרוֹג אֲבָל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה מְקוֹמוֹ עָקֹם וְאָדֹם מֵחֲמַת שֶׁעוֹקְצִים אוֹתָהּ קוֹצִים כָּשֵׁר. מַבִּי״ט (שם) כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב״י) רַדְבַּ״ז (ח״ד) סִימָן קי״א: (כג) **דִּרְגִילִים.** וְאִם כֵּן אֲפִלּוּ גְּבוֹהִים מִשְּׁאָר אֶתְרוֹג כָּשֵׁר. תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (סי׳ צט) דַּרְכֵי מֹשֶׁה (הארוך ד״ה ולזה) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״כ):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

מַמָּשׁ שֶׁמִּיַּרְקוּתָן מִתְהַפְּכִים אֶל הָאָדֹם וּפְעָמִים רַבּוֹת שֶׁהָאֹדֶם מִתְפַּשֵּׁט עַל פְּנֵי רֹב שֶׁטַח הָאֶתְרוֹג אוֹ עַל חָטְמוֹ כו׳, וּמִתְּחִלָּה נָטָה לִפְסֹל בָּזֶה לְפִי שֶׁמַּרְאֶה זוֹ לֹא שָׁמַעְנוּ שֶׁיְּהֵא מַרְאֵה אֶתְרוֹג נוֹטֶה אֶל הָאָדֹם הָאָדֹם וְשׁוּב הֶעֱלָה לְהַכְשִׁיר כֵּיוָן שֶׁאֵין לָנוּ רְאָיָה מֵהַתַּלְמוּד שֶׁזּוֹ הִיא מַרְאֶה פְּסוּלָה אֲפִלּוּ נַחְלִיט שֶׁהוּא שִׁנּוּי מַרְאֶה לְגַבֵּי אֶתְרוֹג שֶׁהַכָּתוּב מָסַר לַחֲכָמִים וְהֵם פָּסְלוּ שָׁחֹר וְלָבָן אֲבָל אָדֹם כֵּיוָן שֶׁלֹּא הִזְכִּירוּהָ לִפְסוּל יֵשׁ לוֹמַר דְּגַם מַרְאֶה זֶה הָדָר מִקְּרֵי כְּמוֹ שֶׁבְּתַפּוּחִים מַרְאֶה יָפֶה הוּא וְגַם כֵּיוָן שֶׁזּוֹ דֶּרֶךְ גְּדִילָתָן וּרְגִילִין לִהְיוֹת הַרְבֵּה כֵּן מַרְאִית אֶתְרוֹג הִיא וְלָא גָּרְעִי מֵאוֹתָן חֲזָזִית שֶׁקּוֹרִין מוּ״ל שֶׁהֵבִיא הָרַמָ״א זַ״ל (סי״ג) וְהַמַּחְמִיר מַפְסִיד מְמוֹן יִשְׂרָאֵל, וְעַיֵּן שָׁם שֶׁכָּתַב מַה שֶּׁקּוֹרִין בְּלַא״ט מָאה״ל מִפְּנֵי שֶׁמַּרְאֶה זוֹ בָּאָה בְּכָל פֵּירֵי מֵחֲמַת עָלֶה אַחַת אוֹ שְׁאָר דָּבָר שֶׁהָיָה מֻנָּח עָלָיו בִּזְמַן בִּשּׁוּלָהּ וְעִכְּבָהּ מִלְּהוֹצִיא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם מַרְאִיתָהּ הַטִּבְעִית עַיֵּן שָׁם: **יג [כב] אֲבַעְבּוּעוֹת.** עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק טז) שֶׁהֵבִיא מֵהָאֲגֻדָּה (פ״ג סי׳ כז) דִּבְמָקוֹם שֶׁשּׁוֹכֵב עַל קוֹצִים גָּדֵל בּוֹ חֲזָזִית הֲרֵי דְּלֹא בָּעִינַן שֶׁנּוֹלַד מֵעַצְמוּת הָאֶתְרוֹג וְלָכֵן כָּתַב בְּבִרְכֵּי יוֹסֵף (סק״ב) שֶׁיֵּשׁ לְהַחְמִיר בְּהַךְ דִּינָא דְּהַמַּבִּי״ט עַיֵּן שָׁם. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי דְּהַךְ דִּינָא דְּהַמַּבִּי״ט שֶׁנַּעֲשָׂה מְקוֹמוֹ עָקֹם וְאָדֹם אֵין בּוֹ גַּבְהוּת מִשְּׁאָר הָאֶתְרוֹג וְעַל דֶּרֶךְ שֶׁכָּתַב רַמָ״א לְהַכְשִׁיר אוֹתָן שֶׁקּוֹרִין מוּ״ל, וְהָאֲגֻדָּה כָּתַב שֶׁגָּדֵל חֲזָזִית מֵחֲמַת שֶׁשּׁוֹכֵב עַל קוֹצִים וְדֶרֶךְ גִּדּוּלוֹ שֶׁבַּמָּקוֹם הַהוּא נַעֲשָׂה גָּבֹהַּ מֵהָאֶתְרוֹג וְנַעֲשָׂה חֲזָזִית מֵעַצְמוּת גִּדּוּל הָאֶתְרוֹג וּפָסוּל. וְהַנָּחַת שֵׁם מִלַּת חֲזָזִית הוּא עַל פִּי הַתַּרְגּוּם (ויקרא כב כב) בְּמִלַּת יַלֶּפֶת שֶׁפֵּרֵשׁ חֲזָזָן כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּהַגָּ״ה סָעִיף ט׳ וְכֵן אִיתָא בִּבְכוֹרוֹת דַּף מ״א (ע״א) יַלֶּפֶת זוֹ חֲזָזִית הַמִּצְרִית וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ שֶׁמְּלַפֶּפֶת וְהוֹלֶכֶת כו׳ פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י מְלַפֶּפֶת דְּבוּקָה בּוֹ כְּדִמְתַרְגְּמִינַן וַיְחַבֵּר וְלָפֵף עַיֵּן שָׁם, וְעִנְיַן דָּבוּק בּוֹ לֹא שַׁיָּךְ אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁהוּא גָּבֹהַּ קְצָת וְנִרְאֶה כְּאִלּוּ הוּא דָּבוּק עָלָיו אֲבָל בְּשָׁוֶה לִשְׁאָר אֶתְרוֹג לֹא הָוֵי דָּבוּק אֶלָּא מַרְאֶה אַחַר וְעַיֵּן בְּסָעִיף קָטָן שֶׁאַחַר זֶה: **[כג] דִּרְגִילִים.** עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב וְעַיֵּן בִּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן צ״ט שֶׁכָּתַב הָעוֹלָם נוֹהֲגִים בִּפְשִׁיטוּת לְהַכְשִׁיר אוֹתוֹ בְּלַא״ט מָא״ל (הוּא מַה שֶּׁאָנוּ קוֹרִים בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז פְּלַע״ק) וַאֲפִלּוּ שֶׁהֵם מֻרְגָּשִׁים בְּמִשְׁמוּשׁ הַיָּד כו׳ וְהָנֵי בְּלַא״ט מָא״ל שְׁכִיחִי וּרְגִילִי חֲשִׁיבִי מַרְאֵה הָאֶתְרוֹג וְלֹא מִקְּרֵי אֵינוֹ הָדָר מִשּׁוּם כָּךְ וְצָרִיךְ עִיּוּן עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכֵיוָן שֶׁהִנִּיחַ בְּצָרִיךְ עִיּוּן שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַדְּחָק אֵין לְהָקֵל בְּמֻרְגָּשִׁים בְּמִשְׁמוּשׁ הַיָּד וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק כה) שֶׁהֵבִיא מֵרַדְבַּ״ז (ח״ד) סִימָן קי״א וְסִיֵּם גַּם כֵּן שֶׁאֵין לְהָקֵל בִּדְאֶפְשָׁר עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּדָגוּל מֵרְבָבָה שֶׁכָּתַב עַל דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״כ) שֶׁכָּתַב אֲפִלּוּ גְּבוֹהִים כו׳ וְגַם אֲפִלּוּ עַל חָטְמוֹ כְּשֵׁרִים דְּאִי מִשּׁוּם שֶׁאֵינָם גְּבוֹהִים אִם כֵּן עַל חָטְמוֹ פָּסוּל שֶׁאַף אִם אֵינוֹ חֲזָזִית רַק שִׁנּוּי מַרְאֶה פּוֹסֵל עַיֵּן שָׁם וְעַיֵּן בַּלְּבוּשׁ שֶׁמְּבֹאָר כֵּן לְהֶדְיָא דְּמִתְּחִלָּה נָקַט הַטַּעַם מִשּׁוּם דִּרְגִילִי וּשְׁכִיחִי הָוֵי מַרְאֵה אֶתְרוֹג וְלֹא מִקְּרֵי אֵינוֹ הָדָר בִּשְׁבִיל כָּךְ אֲפִלּוּ מְפֻזָּרִים בְּרֻבּוֹ אוֹ מֵחָטְמוֹ וּלְמַעְלָה וְעוֹד שֶׁאֵין זֶה חֲזָזִית שֶׁאֵין מִשּׁוּשָׁן גָּבֹהַּ כו׳ עַיֵּן שָׁם מְבֹאָר דִּלְפִי טַעְמָא קַמָּא אַף בְּגָבֹהַּ כָּשֵׁר אֲפִלּוּ מֵחָטְמוֹ וּלְמַעְלָה

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מַרְאֶה. כְּגוֹן שָׁחוֹר וְלָבָן כַּמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסָעִיף ט״ז: **(מו) בְּכָל שֶׁהוּא.** וְדַוְקָא (מט) כְּשֶׁנִּרְאֶה לַכֹּל, אֲבָל אִם אֵין נִרְאֶה לָעַיִן מֵחֲמַת דַּקּוּתוֹ וְצָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל אֵין זֶה כָּל שֶׁהוּא שֶׁפּוֹסֵל: **(מז) וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר דְּהוּא הַדִּין דְּיָבֵשׁ וְכוּ׳.** וְכֵן פָּסַק (נ) הָאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק כג) וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים, וְלָאו דַּוְקָא יָבֵשׁ הוּא הַדִּין (נא) שְׁאָר פְּסוּלִין דְּמִשּׁוּם הָדָר: **(מח) שָׁם בְּכָל שֶׁהוּא.** הַיְנוּ בִּמְקוֹם חָטְמוֹ, אֲבָל בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת הָאֶתְרוֹג דִּינוֹ כַּחֲזָזִית וְשִׁנּוּי מַרְאֶה, (נב) שֶׁבְּמָקוֹם אֶחָד דִּינוֹ בְּרֻבּוֹ, וְאִם בִּשְׁנַיִם אוֹ בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת פּוֹסֵל אַף בְּמִעוּטוֹ: **יג (מט) אֲבַעְבּוּעוֹת.** יֵשׁ אוֹמְרִים (נג) דַּוְקָא שְׁתֵּי אֲבַעְבּוּעוֹת דִּבְלָאו הָכִי אֵינוֹ בִּכְלַל חֲזָזִית. א]אֲבָל רַבִּים (נד) מֵהָאַחֲרוֹנִים חוֹלְקִין עַל זֶה וְדַעְתָּם דְּאַף אֲבַעְבּוּעַ אַחַת כָּל שֶׁנִּרְאֶה לְכָל אָדָם לָעַיִן בְּלֹא הִסְתַּכְּלוּת מִקְּרֵי חֲזָזִית. כָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים דְּדַוְקָא כְּשֶׁנּוֹלַד הַחֲזָזִית מֵעַצְמוּת הָאֶתְרוֹג, אֲבָל מַה שֶׁנַּעֲשָׂה מְקוֹמוֹ עָקֹם וְאָדֹם מֵחֲמַת שֶׁעוֹקְצִים אוֹתָהּ קוֹצִים כָּשֵׁר. וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (ס״ק כב) וּבְבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה אבעבועות): **(נ) דְּנֶחְשָׁבִים מַרְאֵה אֶתְרוֹג וְכוּ׳.** וּלְפִי טַעַם זֶה (נה) אֲפִלּוּ גְּבוֹהִים מִשְּׁאָר אֶתְרוֹג כָּשֵׁר. וְאֵין נַפְקָא מִנָּהּ בֵּין אִם הַחֲזָזִית הוּא (נו) בְּחָטְמוֹ אוֹ בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת. ב]וְעַיֵּן בָּאַחֲרוֹנִים שֶׁהִסְכִּימוּ דְּאֵין לְהָקֵל בִּגְבוֹהִים

בֵּאוּר הֲלָכָה

* **וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר דְּהוּא הַדִּין דְּיָבֵשׁ וְכוּ׳.** הַיְנוּ אֲפִלּוּ לְדֵעָה קַמַּיְתָא בְּסָעִיף ה׳ דִּסְבִירָא לָהּ שָׁם בְּנִסְדַּק לֹא פָּסְלִינַן בְּחָטְמוֹ יוֹתֵר מִשְּׁאָר מְקוֹמוֹת הָכָא לְעִנְיַן יָבֵשׁ חֲמִיר טְפֵי דְּיָבֵשׁ טַעְמוֹ מִשּׁוּם הָדָר וּבְחָטְמוֹ שֶׁנִּכַּר יוֹתֵר לְעֵין הָרוֹאֶה אֲפִלּוּ נִתְיַבֵּשׁ כָּל שֶׁהוּא תּוּ לֹא הָוֵי הָדָר, וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יז) שֶׁדַּעְתּוֹ דְּגַם דֵּעָה הָרִאשׁוֹנָה סְבִירָא לָהּ כֵּן וְלֹא אָתֵי הַאי יֵשׁ אוֹמְרִים אֶלָּא לְאַפּוּקֵי מִדַּעַת שִׁלְטֵי גִבּוֹרִים דִּלְדִידֵהּ אֵין לְהַחְמִיר לְעִנְיַן יָבֵשׁ בְּחָטְמוֹ יוֹתֵר מִשְּׁאָר מְקוֹמוֹת, אָכֵן בְּבֵאוּר הַגְּרָ״א כָּתַב דְּדֵעָה רִאשׁוֹנָה סְבִירָא לָהּ דְּאֵין לְהַחְמִיר לְעִנְיַן יָבֵשׁ בְּחָטְמוֹ יוֹתֵר מִשְּׁאָר מְקוֹמוֹת:

* **בְּכָל שֶׁהוּא. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה** (ס״ק מח) **דִּבְמָקוֹם אֶחָד בְּרֻבּוֹ אוֹ בִּשְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת אַף בְּמִעוּטוֹ, כֵּן כָּתַב פְּרִי מְגָדִים** (א״א ס״ק יז). **וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי לֹא בְּרִירָא דָּבָר זֶה שֶׁל שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת, דְּהָא הַטַּעַם בַּחֲזָזִית אִיתָא בַּגְּמָרָא מִשּׁוּם דְּהָוֵי לֵיהּ מְנֻמָּר, וְעַל יְדֵי שֶׁנִּתְיַבֵּשׁ בְּאֵיזֶה מְקוֹמוֹת לֹא יָדַעְנָא אִי חֲשִׁיב נִמּוּר עַל יְדֵי זֶה אִם לֹא שֶׁאָנוּ רוֹאִין שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מַרְאֵה הָאֶתְרוֹג עַל יְדֵי הַיֹּבֶשׁ, וְצָרִיךְ עִיּוּן:**

יג * אֲבַעְבּוּעוֹת. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק מט) **מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ דְּדַוְקָא כְּשֶׁנּוֹלַד הַחֲזָזִית מֵעַצְמוּת הָאֶתְרוֹג וְכוּ׳. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה** (ס״ק טז) **שֶׁהֵבִיא מֵאֲגֻדָּה** (פ״ג סי׳ כז) **דִּבְמָקוֹם שֶׁשּׁוֹכֵב עַל קוֹצִים גָּדֵל בּוֹ חֲזָזִית** וְנִדְחַק לְיַשֵּׁב בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (ס״ק כב) דְּשָׁם הוּא גָּבוֹהַּ מִשְּׁאָר אֶתְרוֹג וּלְשׁוֹן הַמַּבִּי״ט (ח״ג סי׳ מט) דָּחוּק לְפִי זֶה, **וּבְבִכּוּרֵי יַעֲקֹב** (ס״ק לו) **יִשֵּׁב בִּפְשִׁיטוּת כֵּיוָן שֶׁחֲזָזִית הוּא מַה שֶּׁנּוֹלַד עַל יְדֵי עִפּוּשׁ הַפְּרִי הֵן בְּתָלוּשׁ הֵן בִּמְחֻבָּר** כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַתּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב פֶּרֶק ג׳ דְּסֻכָּה **אִם כֵּן דֶּרֶךְ הוּא דִּבְמָקוֹם שֶׁשּׁוֹכֵב עַל הַקּוֹצִים מִדְּלֹא שׁוֹלֵט שׁוּם אֲוִיר שֶׁמִּתְעַפֵּשׁ שָׁם וְנוֹלָד שָׁם חֲזָזִית וּמִזֶּה מַיְרֵי הָאֲגֻדָּה אֲבָל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עָקֹם וְאָדֹם עַל יְדֵי עִקּוּץ וְקוֹצִים אֵין בָּזֶה עִפּוּשׁ וְרִקָּבוֹן וְלָכֵן אֵין זֶה חֲזָזִית וְכָשֵׁר** עַד כָּאן דְּבָרָיו:

* **דְּנֶחְשָׁבִים מַרְאֵה אֶתְרוֹג.** עַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ״א דְּהַיְנוּ **אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַרְאֶה זֶה שָׁוֶה לִשְׁאָר מְקוֹמוֹת הָאֶתְרוֹג מִכָּל מָקוֹם הוֹאִיל וְהוּא נֶחְשָׁב לְמַרְאֵה הָאֶתְרוֹג כָּשֵׁר:**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

יב (מט) אֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק כד) בְּשֵׁם הַמַּבִּי״ט (ח״ג סי׳ מט), וּבֵאֵר הַפְּרִי מְגָדִים (א״א ס״ק יח) דְּכֵיוָן דִּבְחָטְמוֹ הַטַּעַם שֶׁשָּׁם אָדָם רוֹאֶה יוֹתֵר מִבִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁצָּרִיךְ עִיּוּן וְהִסְתַּכְּלוּת וּמֵרָחוֹק אֵינוֹ נִרְאֶה אַף בְּחָטְמוֹ אֵינוֹ פּוֹסֵל עַיֵּן שָׁם: **(נ) וְכֵן בְּדִין** אַחֲרֵי שֶׁגְּדוֹלֵי הָרִאשׁוֹנִים כָּתְבוּ כֵּן בְּהֶדְיָא הָרַמְבַּ״ן (בהשגותיו על הל׳ לולב להראב״ד) (הֱבִיאוֹ הַבֵּית יוֹסֵף בְּסִימָן תרמ״ה (ד״ה ואם)) וְהָרַאֲבַ״ד (תמים דעים סי׳ רלב) שֶׁהֱבִיאוֹ הַטּוּר בְּסִימָן זֶה וְהָרֹא״ש (פ״ג סי׳ כ) וְהָרַ״ן: **(נא)** אַחֲרוֹנִים: **(נב)** פְּרִי מְגָדִים (א״א ס״ק יז) וְעַיֵּן בֵּאוּר הֲלָכָה (ד״ה בכל): **יג (נג)** כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט) בְּשֵׁם מַבִּי״ט (שם): **(נד)** אֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק טז) בְּשֵׁם כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (שם) דְּלֹא נִרְאֶה לוֹ דִּקְדּוּק זֶה וְכֵן בְּכַפֹּת תְּמָרִים (ד״ה עלתה) וּבִתְשׁוּבַת מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ (סי׳ יג) חָלְקוּ עָלָיו. **וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה דְּבִשְׁאָר יָמִים יֵשׁ לִסְמֹךְ** עַל הַמַּבִּי״ט (שם) **לְהָקֵל** אַחֲרֵי שֶׁכַּמָּה אַחֲרוֹנִים הֶעְתִּיקוּהוּ לַהֲלָכָה: **(נה)** מָגֵן אַבְרָהָם (סק״כ) בְּשֵׁם תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (סי׳ צט): **(נו) דָּגוּל מֵרְבָבָה אָכֵן מַה דְּמַשְׁמַע מִנֵּהּ דִּלְפִי טַעַם הָרִאשׁוֹן שֶׁכָּתַב הָרַמָ״א דְּרַק מִשּׁוּם שֶׁאֵינָם גְּבוֹהִים וְלֹא מִשּׁוּם דְּהוּא מַרְאֵה אֶתְרוֹג מִמֵּילָא פָּסוּל בְּחָטְמוֹ מִשּׁוּם שִׁנּוּי מַרְאֶה, צָרִיךְ עִיּוּן דְּלִדְבָרָיו גַּם בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת הָאֶתְרוֹג יִפָּסֵל בְּרֻבּוֹ וּכְדִלְקַמָּן בְּסָעִיף ט״ז וּמַאי אַהֲנֵי לָן בְּמַה שֶּׁאֵינוֹ גָּבוֹהַּ מִשְּׁאָר אֶתְרוֹג, וְעַל כָּרְחָךְ אָנוּ צְרִיכִין לְדִבְרֵי הַפְּרִי מְגָדִים** (א״א ס״ק יט) **שֶׁכָּתַב דְּאַף שֶׁחֲזָזִית הוּא מַרְאֶה פְּסוּלָה מִכָּל מָקוֹם בְּרוֹאֶה מַרְאֶה פְּסוּלָה עַל הָאֲבַעְבּוּעַ אֵין פּוֹסֵל שֶׁדַּרְכָּהּ בְּכָךְ [וְרַק כְּשֶׁגָּבוֹהַּ מֵאֶתְרוֹג שֶׁשֵּׁם חֲזָזִית עָלֶיהָ אָז פּוֹסֵל] וְאִם כֵּן כְּשֶׁאֵין שֵׁם חֲזָזִית עָלֶיהָ מִשּׁוּם שֶׁאֵינָהּ גָּבוֹהַּ מֵאֶתְרוֹג אֲפִלּוּ עַל חָטְמוֹ נַמִּי כָּשֵׁר:**

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו״ע הרב (סכ״ב) פסק שחזזית היא רק בשנים ובפחות מכאן אינה נקראת חזזית. **ב]** בשו״ע הרב (סכ״ג) לא חילק בזה, והכשיר בסתם אף אותן שהן גבוהים וניכרים במישוש היד.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah